

Ovlivní koronavirová krize zemědělství – ano, nebo ne ?

Doc. Ing. Tomáš Doucha, CSc., předseda Odboru ekonomiky, řízení, sociologie a informatiky České akademie zemědělských věd.

Nepochybně ano. Z pohledu druhého dubnového týdne si však neodvažuji odhadnout, co se ještě všechno může přihodit. Každopádně jde o zásahy do odvětví, po jehož produkci nemůže prakticky klesnout poptávka, kde však jeho

nabídka může být krizí dotčena. Týká se to pochopitelně i potravinářství, ale i navazující logistiky. Protože krize má charakter pandemie, dopady jsou celosvětové, globální.

Zemědělství je odvětví, které je přes prosazující se modernizaci (např. robotizaci) stále mimořádně závislé na lidské práci. A to nejen na jejím množství (hlavně sezónně), ale i na její nepřetržitosti a kvalitě. V českém zemědělství přitom mimořádně převažuje placená práce s vysokým podílem zahraničních pracovníků. Jedním z aktuálních dopadů krize se tak stává nedostatek pracovníků na jarní práce. Jde zejména o sezónní práce v ovocnářství, zelenářství a chmelářství a trvale také v živočišné výrobě (mléko). Spolu s obavou, kdo bude příští produkci ovoce a zeleniny sklízet, se to může projevit v poklesu jejich výroby a odtud v dalším růstu jejich spotřebitelských cen. Tlak na růst cen nemusí být dostatečně zmírňován dovozy v důsledku již zmíněných globálních dopadů krize. A to bez uvažování možných souběžných dopadů vývoje počasí a hlavně sucha.

Aktuální nedostatek pracovníků však může být zmírňován přijímáním pracovníků uvolňovaných krizí z jiných odvětví či studentů, pokud budou dostatečně motivováni. Určitě se prosadí i výhody rodinných farem, kde se více využívá práce rodinných příslušníků, a které navíc mohou mobilizovat další síly z širších vztahů. Každopádně bude zřejmě obtížné po odeznění krize rychle obnovovat přerušované pracovní vztahy, především se zahraničními pracovníky.

Pokud by krize byla dlouhodobější, mohla by část vlastníků zemědělské půdy, kterou dnes pronajímají podnikům, být ekonomicky nucena půdu prodávat. Při předpokládané silnější pozici velkých podniků by se mohla tato půda dostávat do jejich vlastnictví, a tím zvyšovat všechna rizika stávající velkovýrobní, průmyslové orientace českého zemědělství.

Jedním z pozitivních dopadů krize se z více důvodů může stát zvýšený a hlavně přirozený zájem spotřebitelů o lokální, regionální a v konečných důsledcích i o české potraviny, včetně biopotravin. Stát v této oblasti místo různých marketingových podpor a regulací by se mohl více soustředit na faktickou institucionální a finanční podporu například všech forem tzv. krátkých řetězců a jiných tržních kanálů.

Jsou tu však ještě další rizika dopadů současné krize. V prvé řadě je to zvýšený zájem o zajištění tzv. potravinové soběstačnosti země – a dodejme, za cenu přímých legislativních opatření, tedy „za každou cenu“. To je za i cenu možného narušování principů jednotného trhu EU, a při nižší výkonnosti českého agrárního sektoru i za cenu vyšších domácích cen potravin. Pamětníci podobného přístupu k soběstačnosti za socialismu si jistě vzpomenou na jeho negativní dopady do národního hospodářství. Za druhé jde o rizika revize „Zeleného údeľu“ EU snižováním významu environmentálních opatření v zemědělství v budoucí společné zemědělské politice. Tedy opatření, která mají zlepšováním naší půdy, vody a biodiverzity rozhodující význam pro zajištění potravinové bezpečnosti naší země i do budoucna.

Vážení čtenáři, kromě zdraví zbývá popřát, aby z této krize naše zemědělství vyšlo v dobrém stavu a aby zůstalo nadále součástí evropského zemědělství a jeho jednotného trhu.

RNDr. Jan Nedělník, Ph.D., ředitel Výzkumného ústavu pícninářského, spol. s r. o., a předseda České akademie zemědělských věd.

Ano. Stejně jako většinu dalších oblastí lidské činnosti. Již nyní je jasné, že jen pro českou ekonomiku se bavíme letos o významných ztrátách v řádech stovek miliard korun. To se projeví a již projevuje na trhu práce, v investiční aktivitě a v celkové kondici ekonomiky. Zemědělský sektor nebude stát mimo. Menší vliv bude mít pandemie v přímých důsledcích. Asi se dramaticky nezmění druhová skladba plodin či spektrum druhů hospodářských zvířat. Dopady budou více nepřímé. Některé z nich jsou patrné již dnes. Od zdánlivě elementárních záležitostí, jako je nedostatek ochranných pomůcek pro pracovníky zabývající se výrobou a čištěním osiv až po narůstající nedostatek sezónních pracovníků. Odjezd mnohých zahraničních dělníků je zřejmě vratný proces, ale přesto je otázkou, jak se projeví v letošní sezóně. Může to mít dopad na dostatek či nedostatek například zelinářských komodit v maloobchodní síti. A může to mít dopad i cenový. Toto je pouze jeden z malých příkladů, jak krize může ovlivnit budoucí zásobenost českého trhu. Zatím se to tak nejeví, ale i ztížená přeprava zboží po Evropě může znamenat krátkodobé výpadky dodávek některých nezbytných vstupů do zemědělství. V souvislosti s výše uvedeným mi přichází na mysl slovo, které jsme v minulém období moc často nepoužívali. Soběstačnost. Při řešení současné krizové situace mě zklamala zpočátku velmi nízká aktivita evropských institucí (alespoň měřeno dle informací z médií). Jako zastánce evropské integrace bych očekával mnohem větší koordinaci. To samé platí i při zajišťování soběstačnosti. Ta bude muset být řešena na národní i EU úrovni. Aby se snížila závislost Evropy na dovozech mnohdy základních potravin. Obdobně to ale platí i pro celou řadu dalších výrobků, včetně léků či ochranných pomůcek. To je ale již na mnohem širší makroekonomickou úroveň.

Zůstaňme u českého zemědělství a přejme si, abychom byli schopni více než dosud podpořit některé živočišné komodity, produkci zeleniny a ovoce. Spolu s pandemickou situací přichází i další negativní zpráva. Je o možné další vegetační sezóně bez většího přísunu vody. Zemědělské sucho je patrné v mnohých lokalitách již dnes. Oblaka prachu za secími stroji jsou signifikantní. Stále více bude vzrůstat význam výzkumných a inovativních poznatků a produktů. Výzkum a šlechtění budou muset sehrát ještě aktivnější roli než dosud. Krizová situace samozřejmě vyvolává tlak na veřejné rozpočty. Bylo by ale velmi nešťastné, kdyby se disponibilní zdroje hledaly v kapitolách určených pro podporu výzkumu. Stabilizace sektoru nejen zemědělského bude více než dosud závislá na rychlých a efektivních inovacích. Nejde jen o výrobu nových materiálů využívaných v ochraně lidského zdraví, ale bude třeba rychlých, nových poznatků v oblasti genetické, nových materiálů a technologií.

Protože jsem ale bytostný optimista, tak všechno zlé může být i k něčemu dobré. Ze zkušenosti posledních týdnů minimálně v tom, jak se učíme intenzivněji využívat virtuální komunikační kanály. Video- či telekonferenční jsou na denním pořádku. Je to značná úspora času, na druhé straně výzva posilovat přenosové sítě. Pozitivní a zasluhující si velké poděkování je i vlna solidarity a pocit pospolitosti české společnosti. Všichni věříme, že ze současné krize vyjde společnost posílená a problémy, které se zdály ještě před měsícem jako zásadní, možná v jejím světle opravdu uznáme za marginální.

Vážení čtenáři, přeji vám hodně optimismu a hlavně zdraví.